

DAŽNIAUSIAI PASITAIKANTYS ATVEJAI, KAI VALSTYBINEI DUOMENŲ APSAUGOS INSPEKCIJAI PATEIKTI SKUNDAI PRIPAŽĪSTAMI NEPAGRĪSTAIS

VDAI – Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija

BDAR – 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)

ADTAĮ – Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas

ERĮ – Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas

NTRĮ – Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymas

Tiesioginė rinkodara

Vienas iš dažniausių atvejų, kai yra skundžiamasi VDAI dėl asmens duomenų apsaugos pažeidimų, yra skundai dėl gaunamos tiesioginės rinkodaros. Nemaža dalis besikreipiančių asmenų klaidingai mano, kad po 2018 m. gegužės 25 d. įsigaliojus BDAR, tiesioginės rinkodaros siuntėjai turi pakartotinai prašyti asmenų jų sutikimo siūsti tiesioginės rinkodaros pasiūlymus.

Nuo 2018 m. gegužės 25 d. ADTAĮ nebeliko specialaus tiesioginės rinkodaros reguliavimo, todėl tiesioginei rinkodarai taikomi bendri asmens duomenų tvarkymo reikalavimai, numatyti BDAR. Tiesioginę rinkodarą, vykdomą elektroninių ryšių priemonėmis, reguliuoja ir ERĮ, kurio nuostatos dėl tiesioginės rinkodaros nebuvo pakeistos, pradėjus taikyti BDAR. Vadovaujantis ERĮ 69 straipsnio 1 dalimi, naudoti elektroninių ryšių paslaugas, įskaitant elektroninio pašto pranešimų siuntimą, tiesioginės rinkodaros tikslu leidžiama tik gavus išankstinį abonentu ar registruoto elektroninių ryšių paslaugų naudotojo sutikimą. Pažymėtina, kad BDAR nenumato pareigos duomenų valdytojui pakartotinai gauti duomenų subjekto sutikimą tvarkyti jo asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais, jei toks sutikimas jau buvo duotas iki BDAR įsigaliojimo.

Pavyzdžiui

Pareiškėjas kreipėsi į VDAI pateikdamas skundą, kuriame nurodė, kad savo elektroninio pašto adresu gavo nepageidaujamą elektroninio pašto pranešimą, kuriuo buvo vykdoma tiesioginė rinkodara – siūlomos prekės. Pareiškėjas teigė, kad sutikimą siūsti tiesioginės rinkodaros pasiūlymus davė 2017 m., o tiesioginės rinkodaros pasiūlymas buvo siūstas po BDAR įsigaliojimo, todėl bet koks iki 2018 m. gegužės 25 d. duotas sutikimas nebegalioja. VDAI pareiškėjo skundą atmetė, nes, VDAI nuomone, jei asmuo yra davęs sutikimą tvarkyti jo asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais iki 2018 m. gegužės 25 d. pagal tuo metu galiojusius ADTAĮ reikalavimus, tai toks sutikimas yra tinkamas ir galiojantis bei pakartotinai tokio sutikimo gauti nereikia.

Vaizdo stebėjimas

Kita kategorija dažniausiai pasitaikančių skundų, teikiamų VDAI, yra skundai dėl vykdomo vaizdo stebėjimo. Nemaža dalis tokių skundų yra atmetami kaip nepagrįsti, nes skundo nagrinėjimo metu paaiškėja, kad:

- Sumontuotos vaizdo stebėjimo kameros nevykdo vaizdo stebėjimo arba jos yra muliažai;
- Asmuo vykdo vaizdo stebėjimą jam priklausančioje teritorijoje kaip fizinis asmuo ir tik saugumo tikslais (veikla nesusijusi su vykdomu verslu ar profesija);
- Vaizdo stebėjimas vykdomas keliems asmenims priklausančioje erdvėje gavus šių asmenų daugumos sutikimą.

Pagal BDAR 2 straipsnio 2 dalies c punktą, šis reglamentas netaikomas asmens duomenų tvarkymui, kai duomenis tvarko fizinis asmuo, užsiimdamas išimtinai asmenine ar namų ūkio veikla, todėl kai asmuo vykdo vaizdo stebėjimą tik jam priklausančioje teritorijoje ir asmeniniais tikslais, pvz., siekiant apsaugoti savo turtą, nei BDAR, nei ADTAĮ nėra taikomi.

Pagal BDAR 4 straipsnio 2 punktą, duomenų tvarkymas – bet kokia automatizuotomis arba neautomatizuotomis priemonėmis su asmens duomenimis ar asmens duomenų rinkiniais atliekama operacija ar operacijų seka, kaip antai, rinkimas, įrašymas, rūšiavimas, sisteminimas, saugojimas, adaptavimas ar keitimas, išgava, susipažinimas, naudojimas, atskleidimas persiunčiant, platinant ar kitu būdu sudarant galimybę jais naudotis, taip pat sugretinimas ar sujungimas su kitais duomenimis, apribojimas, ištrynimasis arba sunaikinimas, todėl paaiškėjus, kad vaizdo kameros vaizdo stebėjimo neatlieka ir vaizdo duomenys jokių būdu nėra tvarkomi, skundai atmetami kaip nepagrįsti.

BDAR 6 straipsnio 1 dalies f punkte nurodyta, kad duomenų tvarkymas yra teisėtas tik tuo atveju, jeigu tvarkyti duomenis būtina siekiant teisėtų duomenų valdytojo arba trečiosios šalies interesų, išskyrus atvejus, kai tokie duomenų subjekto interesai arba pagrindinės teisės ir laisvės, dėl kurių būtina užtikrinti asmens duomenų apsaugą, yra už juos viršesni, ypač kai duomenų subjektas yra vaikas. Ši teisės norma yra taikoma tuo atveju, kai yra vykdomas vaizdo stebėjimas erdvėje, priklausančioje keliems asmenims. Paaiškėjus aplinkybėms, kad vaizdo stebėjimas yra atliekamas siekiant užkirsti kelią įvairiems pažeidimams ar nusikalstamoms veikoms ir vaizdo stebėjimą vykdančio asmens sugeba pagrįsti vykdomo vaizdo stebėjimo būtinumą ir siekį apsaugoti savo ar trečiojo asmens interesus, vaizdo stebėjimas pripažįstamas pagrįstu, o skundai atmetami.

Pavyzdžiui

- *Pareiškėjas kreipėsi į VDAI pateikdamas skundą, kuriame nurodė, kad jo kaimynas virš savo buto yra įsirengęs vaizdo stebėjimo kameras, kurios yra nukreiptos į kiemo automobilių stovėjimo aikštelę bei patį kiemą. Vaizdo kameros savininkas VDAI nurodė, kad sumontuotos vaizdo stebėjimo kameros ant namo nevykdo vaizdo stebėjimo ir vaizdo duomenys jokių būdu nėra tvarkomi. VDAI, negavus jokių kitų įrodymų, patvirtinančių, kad asmuo tvarko vaizdo duomenis, skundą atmetė, nes ADTAĮ ir BDAR šiuo atveju netaikytini.*

- *Skunde pareiškėjas nurodė, kad kaimynas įsirengė vaizdo stebėjimo kamerą, kuri yra nukreipta į pareiškėjui priklausančią žemės sklypą. Asmuo pateikė įrodymus (nuotraukas), iš kurių nustatyta, kad kamera yra nukreipta tik į jam priklausančią teritoriją ir pareiškėjo namų valdos nefilmuoja. Atsižvelgus į tai, kad asmuo vykdo vaizdo stebėjimą kaip fizinis asmuo ir tik saugumo tikslais savo teritorijoje, vaizdo stebėjimas vertintas kaip išimtinai asmeninė veikla, nesusijusi su profesine ar verslo veikla, todėl tokiems veiksmams nei BDAR, nei ADTAĮ netaikomi. Papildomai pažymėtina, kad tokiems veiksmams nei BDAR, nei ADTAĮ netaikomi, todėl apie vykdomą vaizdo stebėjimą informuoti neprivaloma.*

- Skunde pareiškėjas nurodė, kad asmuo įrengė vaizdo stebėjimo kamerą, kuri stebi daugiabučio namo kiemą. Skundžiamas asmuo nurodė, kad vaizdo stebėjimo kamera buvo įrengta daugumos namo gyventojų sutikimu, t. y. iš aštuonių name esančių butų, septynių butų savininkai sutiko dėl vaizdo kameros įrengimo. Vaizdo stebėjimas yra vykdomas siekiant apsaugoti nuo vagysčių (iš kiemo buvo pavogti 2 daiktai ir suniokotas kiemo gyventojams priklausantis turtas) bei siekiant apsaugoti nuo vieno iš kaimynų. Skundo nagrinėjimo metu nustatyta, kad į kameros stebėjimo lauką patenka įėjimas į namą ir namo teritorija aplink įėjimą į namą. Atsižvelgiant į tai, kad 1) vaizdo stebėjimas vykdomas turto ir asmenų apsaugos tikslu; 2) asmuo nurodė, kad namo kieme įvyko net penki užpuolimai ir kelios vagystės; 3) didžioji dauguma butų savininkų sutiko, kad būtų įrengta vaizdo stebėjimo sistema, VDAI padarė išvadą, kad, vadovaujantis BDAR 6 straipsnio 1 dalies f punktu, vaizdo stebėjimas vykdomas teisėtai.

Asmens duomenų tikrinimas registruose

Dažnas atvejis, kai VDAI yra teikiami skundai dėl asmens duomenų peržiūrėjimo ar rinkimo iš Nekilnojamojo turto registro. Neretai asmenys klaidingai suvokia, kad jų asmens duomenys gali būti renkami tik jų sutikimu arba kad jų asmens duomenų tvarkymas yra draudžiamas. Ne visada tokie skundai yra pagrįsti ir nemaža dalis skundų, išnagrinėjus skundo aplinkybes, yra atmetami.

Skundai dėl asmens duomenų rinkimo iš registru dažniausiai atmetami, kai nustatoma, kad asmens duomenys buvo rinkti ne apie pareiškėją, o apie bendraturtį arba esamą (buvusį) turto savininką.

BDAR 6 straipsnio 1 dalies c punkte nustatyta, kad duomenų tvarkymas yra teisėtas, kai tvarkyti duomenis būtina, kad būtų įvykdyta duomenų valdytojui taikoma teisinė prievolė.

NTRI 42 straipsnio 2 dalies 5 punkte nustatyta, kad nekilnojamojo turto registro archyviniai duomenys apie nekilnojamąjį daiktą, daiktines teises ir šių teisių turėtojus, daiktinių teisių suvaržymus, juridinius faktus ir kitas žymas, įregistruotus šiame registre, ir su šiais suvaržymais, juridiniais faktais ir žymomis susijusių asmenų duomenys teikiami tik valstybės institucijoms ir kitiems asmenims – valstybės pavestoms funkcijoms atlikti ar įstatymuose nustatytoms teisinėms paslaugoms teikti. Pagal šio įstatymo 42 straipsnio 3 dalies 6 punktą asmenys, teikiantys įstatyme nustatytas teises paslaugas, turi teisę gauti informaciją apie visą asmens nekilnojamąjį turtą, daiktines teises į jį ir šių teisių turėtojus, daiktinių teisių suvaržymus, juridinius faktus ir kitas žymas, įregistruotus šiame registre, ir su šiais suvaržymais, juridiniais faktais ir žymomis susijusių asmenų duomenis. Dažniausiai pasitaikantys subjektai, kuriems suteikiama teisė rinkti ar tikrinti duomenis registruose, yra valstybės institucijos (savivaldybės, teismai ir pan.), taip pat advokatai, antstoliai, notarai ir kiti panašaus pobūdžio veiklą vykduojantys subjektai.

Pavyzdžiui

- Pareiškėjas skunde nurodė, kad, patikrinęs VĮ Registrų centras savitarnos svetainėje asmens duomenų teikimo suvestinę, pastebėjo, jog vienas iš savivaldybės administracijos darbuotojų domėjosi pareiškėjo turimu nekilnojamoju turtu negavus pareiškėjo leidimo ir neinformavus pareiškėjo. Savivaldybės administracija VDAI paaiškino, kad Nekilnojamojo turto registro duomenys buvo pateikti teismui civilinėje byloje. Nekilnojamojo turto registro duomenų išrašas buvo suformuotas tikrinant pareiškėjo valdyto turto perdavimą. Remiantis pateiktais paaiškinimais ir įvertinus ADTAĮ (galiojusio iki 2018-07-15) 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus teisėto asmens duomenų tvarkymo kriterijus, VDAI padarė išvadą, kad administracijos darbuotojas peržiūrėjo pareiškėjui nuosavybės teise priklausančio nekilnojamojo turto duomenis vadovaujantis tuo metu galiojusio ADTAĮ 5 straipsnio 1 dalies 3 punktu.

- *Pareiškėjas skunde nurodė, kad patikrinus VĮ Registrų centro savitarnos svetainėje asmens duomenų teikimo suvestinę, pareiškėjas pamatė, kad antstolis domėjosi pareiškėjo turimu nekilnojamoju turtu negavus pareiškėjo leidimo. Skundo nagrinėjimo metu nustatyta, kad domėtasi turtu, kuris priklauso pareiškėjo sūnui. Atsižvelgiant į tai, kad antstolis rinko nekilnojamojo turto duomenis atlikdamas vykdymo veiksmus pareiškėjo nekilnojamojo turto bendrasavininkio atžvilgiu nurodytoje vykdomojoje byloje bei skundo nagrinėjimo metu nebuvo nustatyta faktų, kad antstolis koku nors tikslu rinko būtent pareiškėjo asmens duomenis ir juos panaudojo, todėl VDAI darė išvadą, kad antstolis pirmiau nurodytas asmens duomenų peržiūras atliko teisėtai, vadovaujantis BDAR 6 straipsnio 1 dalies c punktu.*

Skolininko asmens duomenų perdavimas

Pagal BDAR 4 straipsnio 7 punktą duomenų valdytojas – fizinis arba juridinis asmuo, valdžios institucija, agentūra ar kita įstaiga, kuris vienas drauge ar su kitais nustato duomenų tvarkymo tikslus ir priemones. Pagal BDAR 4 straipsnio 8 punktą duomenų tvarkytojas – fizinis arba juridinis asmuo, valdžios institucija, agentūra ar kita įstaiga, kuri duomenų valdytojo vardu tvarko asmens duomenis.

Duomenų valdytojas duomenis gali tvarkyti pats ir (arba) įgalioti duomenų tvarkytoją. BDAR nėra numatyta teisė duomenų subjektui nesutikti, kad duomenų valdytojas perduotų jo asmens duomenis duomenų tvarkytojui, taip pat nenumatyta jokių aplinkybių, dėl kurių duomenų valdytojas negali duomenų tvarkymui įgalioti duomenų tvarkytojo. Priešingai, BDAR reglamentuoja duomenų valdytojo ir duomenų tvarkytojo santykius. Remiantis šiomis BDAR nuostatomis laikoma, kad asmens duomenų perdavimas duomenų tvarkytojui laikomas teisėtu. Vienas iš dažniausiai pasitaikančių atvejų, kai asmens duomenys yra perduodami tvarkyti kitam duomenų tvarkytojui, yra skolininko duomenų perdavimas siekiant išieškoti skolą.

Pavyzdžiui

Pareiškėjas skunde nurodė, kad įmonė galimai neteisėtai perdavė jo asmens duomenis skolų išieškojimo bendrovei. Įmonė atsakyme nurodė, kad pareiškėjo asmens duomenys skolų išieškojimo bendrovei buvo perduoti kaip įgaliotam asmens duomenų tvarkytojui, vadovaujantis sutartimi. Teikiant duomenis buvo nurodyti mokėtojo kodas, gimimo data, vardas, pavardė, skolos sumos, adresas. Skolų išieškojimo bendrovė pateikė atsakymą, kuriame nurodė, kad jai, kaip duomenų tvarkytojai, pavedama tvarkyti asmens duomenis konkrečiam tikslui pasiekti, t. y. atgauti susidariusį įsiskolinimą iš pareiškėjo. Kadangi skolų išieškojimo bendrovė yra įgaliota tvarkyti asmens duomenis kaip duomenų tvarkytojas, ji įgyvendino duomenų subjekto teisės atsižvelgdama į BDAR 14 straipsnio reikalavimus, pareiškėjo skundas laikytas nepagrįstu.

Duomenų tvarkymas vykdamas teisinę prievolę

BDAR 6 straipsnio 1 dalies c punkte nustatyta, kad duomenų tvarkymas yra teisėtas tuo atveju, jei duomenis tvarkyti būtina, kad būtų įvykdyta duomenų valdytojui taikoma teisinė prievolė. Tokia prievolė dažniausiai suteikiama valstybės ir savivaldybių institucijoms, taip pat kitiems subjektams. Pažymėtina, kad dažniausiai tokią prievolę pagrindžia subjektų veiklą reglamentuojantys teisės aktai, pvz., Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymas, Teisėjų tarybos nutarimai, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas ir kt.

Pavyzdžiui

Pareiškėjas skunde VDAI nurodė, kad kreipėsi į vieną iš valstybės institucijų pateikdamas skundą. Institucija atsisakė priimti pareiškėjo skundą motyvuodama tuo, kad teikiant skundą kartu turi būti pateikiama pareiškėjo asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopija. Pareiškėjo nuomone, toks prašymas yra perteklinis ir pažeidžiantis asmens duomenų apsaugą reglamentuojančius teisės aktus. Skundo nagrinėjimo metu nustatyta, kad skundų pateikimo ir nagrinėjimo tvarką nustatė atitinkamas įstatymas, kurio nuostatomis remiantis institucija ir paprašė pareiškėjo pateikti jo asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopiją taip garantuojant, kad skundą institucijai pateikė būtent tas asmuo, kuris yra nurodytas skunde. Įstatyme nustatyta, kad asmuo skunde privalo pateikti asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą, kai toks skundas siunčiamas paštu ar per pasiuntinį, prie jo turi būti pridėta notaro ar jam atstovaujančio advokato patvirtinta pareiškėjo asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopija. Atsižvelgiant į tai, institucija turėjo teisinį pagrindą, įtvirtintą BDAR 6 straipsnio 1 dalies c punkte, tvarkyti visus pareiškėjo asmens tapatybę patvirtinančio dokumento duomenis ir duomenų kiekio mažinimo principo (BDAR 5 straipsnio 1 dalies c punkto) nepažeidė.

Duomenų subjekto teisių įgyvendinimas

BDAR 15 straipsnyje yra nustatyta duomenų subjekto teisė iš duomenų valdytojo gauti patvirtinimą, ar su juo susiję asmens duomenys yra tvarkomi, o jei tokie asmens duomenys yra tvarkomi, turi teisę susipažinti su asmens duomenimis.

VDAI gauna skundų, kuriuose nurodoma, kad duomenų subjektas kreipėsi į duomenų valdytoją pateikdamas paklausimą dėl jo asmens duomenų tvarkymo, tačiau iš duomenų valdytojo negavo atsakymo. BDAR 12 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad duomenų valdytojas imasi tinkamų priemonių, kad visą BDAR 13 ir 14 straipsniuose nurodytą informaciją ir visus pranešimus pagal 15–22 ir 34 straipsnius, susijusius su duomenų tvarkymu, duomenų subjektui pateiktų glausta, skaidria, suprantama ir lengvai prieinama forma, aiškia ir paprasta kalba, ypač jei informacija yra konkrečiai skirta vaikui. To paties straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad duomenų valdytojas nepagrįstai nedelsdamas, tačiau bet kuriuo atveju ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo prašymo gavimo, pateikia duomenų subjektui informaciją apie veiksmus, kurių imtasi gavus prašymą pagal 15–22 straipsnius. Tas laikotarpis prireikus gali būti pratęstas dar dviem mėnesiams, atsižvelgiant į prašymų sudėtingumą ir skaičių.

Ištyrus skundą neretai paaiškėja, kad VDAI skundas pateiktas praėjus kelioms dienoms po kreipimosi į duomenų valdytoją, t. y. nesuėjus BDAR 12 straipsnio 3 dalies vieno mėnesio terminui atsakymui pateikti. Esant tokioms aplinkybėms, pareiškėjo skundą atsisakoma priimti ir pasiūloma pareiškėjui kreiptis pakartotinai, jei per nustatytą terminą duomenų valdytojas nepateikia atsakymo.

Pavyzdžiui

Pareiškėjas pateikė skundą, kuriame nurodė, kad įmonė nepateikia reikalaujamų asmens duomenų apie pareiškėją. Pareiškėjo teigimu, jis atitinkamą dieną kreipėsi į skunde nurodytas įstaigas ir pareikalavo, kad iki pareiškėjo nurodytos datos būtų pateikta informacija apie pareiškėją. Atsižvelgus į tai, kad, nors pareiškėjas reikalavo pateikti prašomą informaciją iki jo nurodytos datos, tačiau BDAR 12 straipsnio 3 dalyje nurodytas vieno mėnesio terminas atsakymui pateikti skundo pateikimo VDAI dieną nebuvo suėjęs, todėl nebuvo pagrindo nagrinėti pareiškėjo skundą dėl galimo jo, kaip duomenų subjekto, teisės susipažinti su savo duomenimis pažeidimo.